

NOTISER

¶ Jesper Hoffmeyers bok *Livstecken – Betydelsens naturhistoria* har utkommit i svensk översättning (från danska) på Bonnier Alba 1997. Den undersöker påståendet att det är tecknet som är den grundläggande enheten för förståelsen av vad livet är. ”Celler, vävnader, organ, växter, djur, populationer och ekosystem myllrar av kommunikation. Hela tiden avger de och tar emot tecken. Tecknen har funnits så länge livet har funnits.”

¶ Vid Göteborgs universitet har Mats Rosengren doktorerat i teoretisk filosofi på en avhandling med titeln *Psychagogia – konsten att leda själar. Om konflikten mellan retorik och filosofi hos Platon och Chaim Perelman*, Filosofiska institutionen, 1997.

¶ *International Yearbook of Aesthetics*, volym 1, 1996, har utkommit. Redaktör är Göran Hermerén. Författare från en rad olika länder medverkar. Årsboken distribueras av Lund Art Press, Box 1507, 221 01 Lund.

¶ *Leibniz i Vasastan?*

Pizzeria Danne på Dannemoragatan i Vasastan hade för ett tag sedan stora anslag:

”MONADENS ERBJUDANDE”

Evig lycka? Full insikt i tillvarons gåtor? Nej, men Filé Mignon och ett glas starköl för 89:-.

¶ En antologi med texter i filosofisk psykologi av sex framstående kvinnliga 1900-talsfilosofer har nyligen utgivits. De sex filosoferna är Hannah Arendt, Lilli Alanen, Seyla Benhabib, Amélie Oksenberg Rorty, Martha C Nussbaum och Simone Weil. Redaktörer och introduktörer till texterna är Ulla M Holm, Eva Mark och Annika Persson. Bokens titel är *Tanke, känsla, identitet*. Förlaget är Anamma Böcker AB, Box 7131, 402 31 Göteborg. Utgivningsår: 1997.

¶ I Umberto Ecos roman *Gårdagens ö* har huvudpersonen Roberto sedan barnsben fantiserat om en halvbror, som han själv hittat på, Ferrante. En kväll ser han en person i en korridor, som han får för sig är denne Ferrante.

Efter upplevelsen för han följande resonemang: "...om han hade sett någon, så var det inte fantasi, och eftersom Ferrante var fantasi, kunde den han sett inte vara Ferrante." Eco anmärker: "En logiker skulle ha invänt mot detta felslut, men för Roberto räckte det för stunden."

Härmed utlyser *Filosofisk tidskrift* en tävling bland landets logiker: vad skulle en logiker ha invänt?

¶ En tidskrift med namnet *Ungdomstid* utges av Ungdomsstyrelsen, Box 17801, 118 94 Stockholm. Den vill bidra till en mångsidig och saklig debatt om barn- och ungdomsfrågor. Den tar bl a upp en del livsåskådningsfrågor.

¶ En historia, som man stöter på då och då, om den världsberömda danske fysikern Niels Bohr är följande. Bohr hade en hästsko hängande över dörren till sitt arbetsrum. Någon frågade honom om han verkligen trodde att den bringade lycka. Nej, det trodde han förstås inte. Men studier hade utvisat, påstod han sig ha hört, att den kan fungera, även för dem som tror att den inte gör det. Därför hade han ändå satt upp den. (Var Bohrs beteende rationellt eller irrationellt?)

¶ *Aristoteles, Ivar Segelberg och Johannes Persson*

Johannes Persson i Lund har nyligen kommit med en intressant och trevlig avhandling kallad *Causal Facts* (Library of Theoria No 22, Thales, 1997). Han argumenterar där för åsikten att det i världen oberoende av språket finns (singulära) kausalrelationer mellan fakta, där fakta ses som troper. De två kommentarer jag skall göra i anslutning till boken är inte avsedda som någon presentation eller recension, utan endast som två filosofihistoriska klarlägganden. Den ontologiskt intresserade uppmanar jag att läsa boken.

1) Angående Ivar Segelberg: I

förordet placerar sig JP i en filosofitradition som enligt honom själv har få anhängare utanför Australien. Och det är väl sant. Men faktum är att Ivar Segelberg, professor i Göteborg 1951 - 1979, var en trop-tänkare. Det som numera i den anglo-amerikanska filosofisfären kallas troper kallade Segelberg egenskapsmoment. Trop-uppfattningen av universalialia och allmänbegrepp liknar den nominalistiska synen i det att existensen av universalialia förnekas, men till motsats från nominaliseringen ses egenskaper inte bara som språkskapelser. Egenskaper antas finnas i det enskilda fallet utan att vara

universalia. De uppfattas, som JP säger, som "once-for-all occurrent properties". Motsvarande allmänbegrepp i språket uppfattas som refererande till enbart en mängd av troper (egenskapsmoment) som liknar varandra.

För att undvika alla missförstånd vill jag påpeka att JP:s och Segelbergs ståndpunkter inte är identiska. JP anser att det finns atomära fakta som är troper, och Segelberg anser att egenskapsmoment konstituerar komplexa enheter. Skillnaden är att Segelberg anser att komplexa enheter måste innehålla en mycket egenartad relation som han kallar elementarförbindelse, medan JP tycker att han klarar sig utan någon motsvarande typ av relation. Båda är dock trop-tänkare.

Segelbergs åsikter finns i böckerna *Begreppet egenskap* och *Medvetandet och jagidén*. En översikt över hans filosofi gavs i *Filosofisk Tidskrift 4/95* av Thomas Wetterström ("Om Ivar Segelberg, medvetandet och världen"). Sedan många år finns en översättning till engelska av Segelbergs alla skrifter med en introduktion av Herbert Hochberg (University of Texas) där det görs klart att Segelberg är en tidig trop-tänkare. Jag hoppas innerligt att något förlag till slut bestämmer sig för att ge ut boken.

2) Angående Aristoteles: Det kan vara mycket svårt att skilja tropuppfattningen av universalia från den aristoteliska uppfattningen av universalia, dvs den immanenta

realismen. Enligt Aristoteles kan universalia inte existera utanför sinnevärlden. I sinnevärlden existerar universalia dels i tingen dels i språkhandlingar (som allmänbegrepp); det finns alltså såväl universalia *de re* som universalia *de dicto*. Efter att ha grubblat en hel del över skillnaden mellan troper och universalia *de re* tror jag skillnaden ytterst sett måste återföras på frågan huruvida kvalitativ identitet är logiskt primär i förhållande till exakt likhet, eller om det motsatta förhållandet råder.

Låt oss tänka oss två likadana fläckar med en viss färg (mer exakt: en viss yttersta färgnyans med en alldeles bestämd intensitet och en lika bestämd mätnadsgrad). Enligt trop-analysen finns här primärt två troper som är exakt lika varandra, men här finns inga universalia; på grundval av likhetsrelationen kan man sedan i ett språk bilda allmänbegreppet för färgen. Enligt den aristoteliska analysen finns i tankeexperimentet primärt två instanser av samma universale, vilket är det samma som att säga att här finns två kvalitativt identiska färgfläckar. Av denna kvalitativa identitet följer att det mellan färgfläckarna också råder en relation av exakt likhet. Men denna relation är inte den kvalitativa identiteten. Skillnaden mellan exakt likhet och kvalitativ identitet är subtil, men jag är övertygad om att den finns.

Grundtanken i den immanenta realismen, som jag omfattar den, är

att precis som relationen 'vara längre än' är grundad i egenskapen 'ha en viss längd', så måste relationen 'exakt likhet' vara grundad i något. Likheten är beroende av något. Om a och b är de två enda föremålen i universum och a är längre än b, så beror detta på att a har en utsträckning och b en annan; om a upphör att existera försvinner relationen 'vara längre än' men b:s längd existerar ändå; om b upphör att existera försvinner också relationen men a:s utsträck-

ning består ändå. Det finns en asymmetri mellan relationen och de underliggande egenskaperna. Egenskaperna kan existera utan relationen men inte relationen utan egenskaperna. Samma typ av asymmetri tycker jag finns mellan relationen 'exakt likhet' och underliggande instanser av universaliala. Kvalitativ identitet är däremot ingen relation. Att säga att två färgfläckar är kvalitativt identiska är bara att säga att båda fläckarna har instanser av samma universaliala.

Ingvar Johansson

Medarbetare i detta nummer av *Filosofisk tidskrift*: *Henrik Ahlenius* studerar praktisk filosofi vid Stockholms universitet, *Ludvig Beckman* är doktorand i statsvetenskap i Uppsala, *Gunnar Svensson* är docent i teoretisk filosofi i Stockholm, *Anders Jeffner* är professor i livsåskådningsvetenskap, *Lars Bergström* är redaktör för tidskriften, *Folke Tersman* är forskarassistent i praktisk filosofi i Stockholm och *Anders Bylander* är föreläsare och skribent i Jönköping.